

Fai 'e Elaine S. Dalton
Palesiteni Lahi 'o e Kau Finemui

Manatu'i Ko Hai Koe!

'Oku 'ikai ke 'i ai ha me'a 'e toe faka'ofa'ofa ange ka ko ha finemui 'oku malama bono fofongá 'i he maama 'o e Laumālié, 'oku loto falala pea loto-to'a ko 'ene mo'ui angama'á.

Ko e ngaahi 'ofefine *kitautolu* 'o e Tamai Hēvaní. 'Okú Ne 'ofa 'iate kitautolu pea 'oku tau 'ofa 'iate Ia.¹ 'Oku ou hounga'ia mo loto fakatōkilalo 'i he'e'eku 'i heni 'i homou ha'oha'ongá. Kuo tāpuekina au 'e he 'Eikí 'aki ha māhino ta'e toe veiveiua ko hai koe pea mo e 'uhinga 'okú ke 'i he māmaní ai 'i he kuonga ko 'ení. 'Oku 'ofa 'a e 'Eikí 'iate koe pea 'oku ou 'ilo 'okú ke 'ofa 'iate Ia. 'Oku hā ia 'i ho fofongá, 'i ho 'ulungāangá, 'i ho'o holi ke fili ki he totonú pea mo ho'o tukupā ke hokohoko atu ho'o mo'ui angama'a mo haohaoá.

Kuo tau fe'inasi'aki fakataha 'i ha ngaahi mōmeniti fakalaumālie fakalata mo'oni. Kuo tau fakahoko 'etau ngaahi fakamo'oni 'i he ngaahi kemí, 'i he ngaahi falelotú mo e ngaahi faeasaití. Kuo fakamāfana'i kitautolu 'e he mālohi 'o 'etau tuí. Kuo tau kaka ha ngaahi mo'unga pea tau tatala ha ngaahi fuka koula mei Palāsila ki Paunitifulu—ko e faka'ilonga 'o e līoa hotau lotó kotoa te tau mo'ui angama'a mo mo'ui tāu ma'u pē ke hū ki he temipalé. Kuo tau lotu, lau 'a e Tōhi 'a Molomoná mo malimali he 'aho kotoa pē, pea tau ngāue'i fakataha mo 'etau ngaahi fa'e'e, ngaahi kuí mo e kau takí, 'a 'etau Fakalalakaka Fakatāutahá. Ka

ko e kamata'anga pē 'eni 'o e fonongá! Ko ha taimi fisifisimu'a mo'oni 'eni ke tau 'i he māmaní ai pea hoko ko ha finemui. 'Oku kei tatau pē 'etau visi-oné. Ke tau mo'ui taau ke fakahoko mo tauhi 'a e ngaahi fuakava toputapú pea ma'u mo e ngaahi ouau 'o e temipalé. Ko 'etau taumu'a taupotu tahá ia! Pea 'e hokohoko atu 'a 'etau tataki 'a e māmaní 'i he [taumu'a] ke foki ki he mo'ui angama'á—ko ha foki ki he mo'ui angama'a mo e tu'unga fakaeangama'á. 'E hokohoko atu 'a 'etau fai 'a e me'a kotoa pē te tau lavá ke tau fetokoni'aki ke tau "tu'u . . . 'i he ngaahi potu toputapú"² pea ma'u, 'ilo'i, mo falala ki he Laumālie Mā'oni'oni.

'E hokohoko atu 'etau lea 'ia Kalaisí, fiefia 'ia Kalaisí, ke lava ke tau takitaha

'ilo 'a e tupu'anga 'a ia te tau lava 'o ma'u ai ha fakamolemole 'o 'etau ngaahi angahalá.³ 'Io, pea 'e hokohoko atu 'a 'etau tu'u ma'u neongo e ngaahi matangi mālohi 'e tō mai kiate kitautolú koe'uhí 'oku tau 'ilo mo fakamo'oni " 'oku makatu'unga 'i he maka 'o hotau Huhu'i, 'a ia ko Kalaisi, ko e 'Alo 'o e 'Otuá, kuo pau ke [tau] langa ai [hotau] makatu'ungá . . . , ko ha makatu'unga kapau [te tau] langa ai 'e 'ikai lava ke [tau] hinga."⁴

Ko e akonaki 'a e 'Eikí kia Sosiua ko 'ene akonaki Ia kiate kimoutolu 'i he 'ahó ni, 'a ia ko e "to'u tupu 'o e hako faka'e'eiki"⁵ Ke ke mālohi koe peá ke lototo'a; 'oua na'á ke manavahē, pea 'oua na'á ke puputu'u: he ko [e 'Eiki] ko ho 'Otuá 'oku 'iate koe ia 'i he potu kotoa pē 'okú ke 'alu ki ai.⁶ 'Oku 'ikai ke ke tu'enoa! Neongo ko e tokotaha Māmonga pe koe 'e taha 'i ho 'apiakó pe 'i ho ngaahi kaungāme'á 'o a'u pē ki ho fāmili, ka 'oku 'ikai ke ke tuenoa. 'E lava ke ke falala ki he mālohi 'o e 'Eikí. Hangē ko e lea 'a Sosiua ki he kau 'Isilelí, "Fakamā'oni'oni'i 'a kimoutolu: koe'uhí 'e fai 'e [he 'Eikí] 'apongipongi 'a e ngaahi mana 'iate kimoutolu."⁷ Ko e ui 'eni 'a Sosiua ke nau foki ki he mo'ui angama'á pea ko e ui tatau pē 'oku fai mai kiate kitautolu 'i he 'aho ní. He 'ikai lava ke tau fakahoko 'a e ngāue kuo tuku mai mo teuteu'i ke tau fakahokó, kae 'oua kuo tau ma'u 'a e ivi mo e loto-hangamālie 'oku ha'u mei he mo'ui angama'á.

Ko e kau finemui tui faivelenga 'a kimoutolu. Na'a mou ha'u mo ho'omou tuí ki he māmaní. 'Oku ako'i mai 'e 'Alamā na'a mou fakahā 'i he maama fakalaumālié ha "fu'u tui lahi 'aupito mo e ngaahi ngāue lelei."⁸ Na'a mou me'atau 'aki ho'omou tuí mo e fakamo'oni ke taukapo'i e palani ne foaki mai 'e he 'Otuá. Na'a mou 'ilo ne lelei 'a e palani pea na'a mou 'ilo 'e fakahoko 'e he Fakamo'ui 'a ia na'á Ne lea 'aki—koe'uhí na'a mou 'ilo Ia! Na'a mou tu'u mo Ia pea na'a mou loto-vēkeveke ki homou faingamālie ke omi ki he māmaní. Na'a mou 'ilo 'a e ngaahi me'a 'e fie ma'u ke mou fakahokó. Na'a mou 'ilo 'e faingata'a, ka na'a mou fiemālie he 'ikai ngata pē 'i ho'omou a'usia homou misiona fakalangí, ka te mou

fakahoko foki mo ha liliu. Ko e “ngaahi laumālie kehe [‘a kimoutolu] na’e fakatatali ke [mou] toki ha’u ‘i he kakato ‘o e ngaahi kuongá ke [mou] kau ‘i hono fokotu’u ‘o e ngaahi makatu’unga ‘o e fu’u ngāue lahi ‘o e ngaahi ‘aho kimuí ni, ‘a ia na’e kau ai ‘a hono langa ‘o e ngaahi tempalé, pea mo hono fai ‘i ai ‘o e ngaahi ouaú.”⁹

Pea ko ‘eni ‘oku mou ‘i heni ke fakahoko ‘a e me’a na’e tuku fakatatali mo teuteu’i kimoutolu ke fakahokó. ‘I he’eku vakai atu kiate kimoutolu he pōní, ‘oku ou fakakaukau pe na’e hangē nai ‘a e ngaahi kaungāme’a ‘o e kau tau kei talavou ‘a Hilimaní ko kimoutolú! Tā ne’ine’i ke fakalahi ‘e Sētane ‘a e mālohi ‘o ‘ene ngaahi fakatauele ki homou sinó mo e angama’á. Tē ne ikuna kapau te mou puputu’u, lotosi’i, fakahoha’asi, fakatuotuai pe fakata’e’onga’i ho’omou mo’ui taau ke ma’u e tataki ‘a e Laumālie Mā’oni’oni pe ke hū ki he tempale mā’oni’oni ‘o e ‘Eikí.

‘E kau finemui ‘o e Siasi ‘o Sīsū Kalaisi ‘o e Kau Mā’oni’oni ‘i he Ngaahi ‘Aho Kimui Ní, manatu’i ko hai kimoutolu! Ko e kakai fili kimoutolu. Ko e ngaahi ‘ofefine kimoutolu ‘o e ‘Otuá. He ‘ikai lava ke mou hoko ko ha to’u tangata ‘o ha kau finemui ‘oku fiemālie pē ke kau he laú. Kuo pau ke mou ma’u ‘a e loto-to’a ke hā mākehe; ke

tu’u hake pea ulo atu, koe’uhí ke hoko ‘a ho’omou māma’á ko ha fuka ki he ngaahi pule’angá.”¹⁰ ‘E hanga ‘e he māmaní ‘o lohiaki’i kimoutolu ‘o nau pehē ‘oku ‘ikai ke mou mahu’inga—‘o pehē fakakuonga mu’a ho’omou teuteu’i pea ‘ikai ke mou ‘ilo ‘a e ngaahi me’a ‘oku hoko ‘i māmaní. ‘Oku ui ta’e-tūkua mai ‘a e māmaní ‘i ha le’o hoha’a ke mou “fiefia,” “‘ahí’ahí’i ‘a e me’a kotoa,” “‘a’u ki ai ka mou fiefia.” ‘I he tafa’aki ‘e tahá ‘oku fanafana atu ‘a e Laumālie Mā’oni’oni pea fakaafe’i kimoutolu ‘e he ‘Eikí ke “‘a’eva ‘i he ngaahi hala ‘o e angama’á,” pea “lí’aki ‘a e ngaahi me’a ‘o e māmaní,” pea “piki-tai ki he ngaahi fuakava ‘a ia kuo [mou] fai.”¹¹

Kuó u manako ma’u pe he talanoa ki he ‘alo ‘o e Tu’i ko Lui XVI ‘o Falāniseé, he na’á ne ‘ilo ta’e toe veiveiua ko hai ia. ‘I he’ene kei talavou’u na’e kaiha’asi ia ‘e ha kau tangata kovi pea nau to’o ‘a e taloní mei he’ene tamaí ko e tu’i. Na’e ‘ilo ‘e he kau tangata ko ‘ení kapau te nau fakā’auha hono tu’unga fakaeangama’á he ‘ikai toe ‘ea ia ki he tāloní. Na’e fakatauele’i ia ‘i ha māhina ‘e ono, ‘aki ‘a e me’a kovi kotoa pē ‘i he mo’ui ka na’e ‘ikai ke ne teitei tukulolo. Ne puputu’u hono kau puke fakamālohí pea hili ‘a hono fakahoko ‘o e me’a kovi kotoa pē na’a nau fakakaukau ki aí, na’a nau fehu’i kiate ia pe ko e hā ‘a e ‘uhinga ‘oku

ne ma’u ai ha mālohi fakaeangama’a peheé. Na’e mahinongofua ‘ene talí. Na’á ne pehē mai “he ‘ikai te u lava ‘o fai ‘a ia ‘oku mou kolé koe’uhí na’e fanau’i au ke u hoko ko e tu’i.”¹²

Hangē ko e ‘alo ‘o e tu’i, kuo mou taki taha ma’u ha tukufakaholo faka’ei-eiki. ‘Oku mou taki taha ma’u ha tukufakaholo fakalangi. “Ko e ngaahi ‘ofefine faka’efeiki mo’oni kimoutolu ‘o e Tamai Hēvaní.”¹³ Ne fā’ele’i kimoutolu ke mou hoko ko ha ngaahi kuini.

Lolotonga ‘eku ako ‘i he ‘Univēsiti Pilikihami ‘Iongí, na’á ku ako ai ‘a e ‘uhinga totonu ‘o ‘ete hoko ko ha kuini. Na’e ‘omi ha faingamālie makehe kiate au mo ha kii’i fālukungā fānau ako toko sīi ke mau fe’iloaki mo e pālofitá, ko Pālesiteni Tēvita O. Makei. Ne talamai ke u tui hoku kofu lelei tahá pea maau ki he fononga pongipongia he ‘aho ‘e tahá ki Hanisivila, ‘utā ki he ‘api ‘o e palōfitá. He ‘ikai ngalo he’eku mo’ui ‘a e me’a ko ia ne u a’usiá. ‘I he momeniti ne mau hū ai ki he ‘apí, na’á ku ongo’i ‘a e laumālie na’á ne fakafonu ‘a e ‘apí. Na’a mau ha’oha’o takai he pālofitá ‘i hono loto falé. Ne tui ‘e Palesiteni Makei ha suti hinehina pea tangutu ‘a hono uai’i ‘i hono tafa’akí. Na’á ne kole ke mau ha’u taha taha ki mu’a ‘o fakamatala ange ha me’a fekau’aki mo kimautolu. ‘I he’eku ‘unu atu ki mu’a na’e mafao mai hono nimá ‘o puke hoku

nimá, pea 'i he'eku fakamatala fekau'aki mo 'eku mo'uí mo hoku fāmilí na'á ne sio fakamama'u ki hoku matá.

Hili 'emau fakamatalá na'á ne falala ki mui 'i hono seá 'o puke mai e nima hono uai'fi peá ne pehē mai, "Kau fine-mui, 'oku ou loto ke mou fe'iloaki mo *boku kuini*." Ne tangutu 'i hono tafa-'akí hono uai'fi ko 'Ema Lei Makei. Neongo na'e 'ikai ke ne tui ha kalauni taia moni ngingila, pe tangutu 'i ha taloni, ka na'á ku *'ilo* ko ha kuini mo'oni ia. Ko hono lou'ulu hinehiná hono kalauni pea malama hono fofongá 'o hangē ha siuelí. 'I he talanoa 'a Palesitēni mo Sisitā Makei fekau'aki mo hona fāmilí mo 'ena mo'uí, ne hanga 'e he'ena fe'pikinimá 'o fakahā mai 'a e lahi fau 'ena fe'ofa'akí. Ne fotu fiefia mai hona fofongá. He 'ikai lava ke fakatau 'a hono hoihoifua. Ne ma'u ia mei ha ngaahi ta'u lahi 'o e fekumi ki he ngaahi me'a'ofa lelei tahá, 'i he'ene ako ke potó, 'i he'ene fekumi ki he 'iló, 'i he ako pea 'i he tuí foki. 'Oku ha'u ia mei he ngaahi ta'u lahi 'o e ngāue mālohi, 'o e kātaki faivelenga 'i he ngaahi 'ahi'ahi 'aki 'a e loto-fie'fiá, fefalala'akí, ivi lahí mo e loto-to'á. Ne ha'u ia mei he tauhi mateaki mo faivelenga ki hono husepānití, fāmilí mo e 'Eikí.

'I he 'aho ko iá 'i Hanisivila, 'Tutaá, ne

fakamanatu ai kiate au 'a hoku tufakanga fakalangí peá u ako ai 'a ia 'oku ou ui ko e "hoihoifua mo'oni"—'a e hoihoifua 'oku malama mei he *lotó*. Ko e fa'ahinga hoihoifua 'oku 'ikai lava 'o tā fakatātā'i, tafa fakafaito'o pe fakatau mai. Ko e fa'ahinga hoihoifua 'oku 'ikai māto'o kapau 'e fō. Ko ha hoihoifua *fakalaumālie*. 'Oku ma'u 'a e hoihoifua mo'oni mei he mo'uí angama'á. Ko e hoihoifua ia 'o e mo'uí loto-ma'á mo e tō'onga mo'uí angama'á. Ko e fa'ahinga hoihoifua ia 'okú ke sio ai 'i he fofonga 'o e kau fafine mo'uí angama'a hangē ko homou fa'e'e mo e kui fe'finé. Ko e hoihoifua ia 'oku ma'u 'i he tui, fakatomala mo e tauhi 'o e ngaahi fuakavá.

'Oku tō e fakamamafa 'a e māmaní ki he hoihoifua fakaesinó pea ne 'ai ke mou tui 'oku totonu ke mou hangē ko e kau mōtolo 'oku 'asi 'i he takafi 'o ha makasini. 'E fakahā atu 'e he 'Eikí 'oku mou hoihoifua 'i ha founga makehe. 'Oku malama 'a e hoihoifua mo'oni 'i homou fofongá 'i he taimi 'oku mou mo'uí angama'a, loto-ma'a mo tō'onga ma'a ai. 'Oku pehē 'e he'eku kui tangatá, "Ka ke ka ofi ki he 'Otuá mo 'Ene 'alo'ofa ta'engatá—'e hā pē ia 'i ho fofongá."¹⁴ Ko e taimi 'okú ke taau ai mo e feohi 'a e Laumālie Mā'oni'oni, 'okú ke loto falala pea 'oku malama 'a

ho'o hoihoifua mo'oni. Ko ia "tuku ke ngaohi ke faka'ofa'ofa ma'u ai pē 'e he angama'á 'a ho'o ngaahi fakakaukau; pea 'e 'āsili mālohi 'a ho'o falala 'i he 'ao 'o e 'Otuá [pea] . . . 'e hoko 'a e Laumālie Mā'oni'oni ko ho takaua ma'u ai pē."¹⁵

Kuo ako'i kitautolu "ko e me'afuaki 'o e Laumālie Mā'oni'oni . . . 'okú ne fakavave'i 'a e ivi faka'atama'i, tānaki atu, fakalahi, fakatupulaki mo fakahao-haoa'i 'a e holi mo e ngaahi ongo fakatenatula kotoa pē. . . . 'Okú ne pou pou'i 'a e angama'á, manava'ofá, angalelei, angavaivai, angamaluú mo e anga'ofá. *'Okú ne fakatupulaki 'a e hoihoifua 'o e tokotabá, tō'ongá mo e fotungá.*"¹⁶ Ko 'eni 'a e fakapulipuli mā'ongo'onga 'o e hoihoifua! Ko e fa'ahinga hoihoifua ia na'á ku sio ai 'i he 'api 'o e pālofitá. Na'á ku ako he 'aho ko iá, ko e hoihoifua na'á ku sio ai 'ia Sisitā Makei ko e fa'ahinga hoihoifua pē ia 'oku mahu'ingá pea ko e fa'ahinga hoihoifua pē ia 'oku tolongá.

'Oku kole fakamātoato mai 'a 'Alamā ke tau taki taha fakakaukau angé: "Kuo mou ma'u koā hono tataú 'i homou fofongá?"¹⁷

Ne toki 'a'ahi mai ha kau finemui ki hoku 'ofisí. Hili 'a e 'a'ahi ne ha'u ha finemui 'o vahevahe mai 'i he loto falala mo e lo'imata'ia, "Na'e 'ikai ke u teitei fakakaukau 'oku ou hoihoifua. Na'á ku ongo'i noa'ia pē. Ka ko e 'ahó ni, 'i he'eku lue fakalaka hake 'i he sio-'ata ho 'ofisí, peá u hila atu ki ai, na'á ku sio 'oku ou hoihoifua!" *Na'e* hoihoifua ia koe'uhí ne malama 'a e Laumālie mei hono fofongá. Na'á ne vakai kiate ia hangē ko e 'afio mai 'a e Tamai Hēvaní kiate iá. Na'á ne ma'u 'a hono tataú 'i hono fofongá. Ko e hoihoifua mo'oni ia.

Kau finemui, vakai ki he sio'ata 'o 'itāniti. Manatu 'i ko hai koe! Vakai kiate kimoutolu 'o hangē ko e 'afio mai 'a e Tamai Hēvaní kiate kimoutolú. Kuo fili kimoutolu. Ko e fanau fakae'i'eiki kimoutolu. 'Oua na'a fakasi'ia homou tukufakaholo fakalangí. Na'e fā'e'le'i koe ke ke hoko ko ha kuini. Mo'uí taau ke ke lava 'o hū ki he temipalé pea ma'u ai 'a e "me'a kotoa pē 'oku ma'u 'e [he] Tamai."¹⁸ Fakatupulaki 'a e hoihoifua mo'oni. 'Oku 'ikai ke 'i ai ha me'a 'e toe

faka'ofu'ofa ange ka ko ha finemui 'oku malama hono fofongá 'i he maama 'o e Laumalié, 'oku loto falala pea loto to'a he 'oku mo'ui angama'a.

Manatu'i ko e ngaahi 'ofefine kimoutolu 'o 'etau Tamai Hēvani. 'Okú Ne 'ofa lahi 'iate kimoutolu ko ia na'a Ne fekau Hono 'Aló ke tā 'a e sipinga 'o e mo'ui ke tau lava 'o foki kiate Ia ha 'aho. 'Okú ou fakamo'oni 'i ho'o 'unu ko ia ke toe vāofi ange mo e Fakamo'ui, 'e hanga 'e He'ene Fakalelei ta'engata 'o fakafaingamālie'i ke mou lava 'o fakatomala, liliu, ma'a pea ma'u Hono imisi 'i ho fofongá. 'E tokoni 'a 'Ene Huhu'i ke mou mālohi mo loto to'a 'i he hokohoko atu 'a ho'o-mou hiki hake 'a e fuka 'o e angama'a. 'Okú mou mahu'inga. *Ko e fuká koe!*

Ko ia, 'oku ou faka'osi 'aki 'a e ngaahi lea 'a e 'Eiki kiate kimoutolu, ko Hono ngaahi 'ofefine mahu'ingá: "Vakai, . . . ko e fefine koe kuo fili, 'a ia kuó u [fili]."19 " 'A'eva 'i he ngaahi hala 'o e angama'a. . . . Li'aki 'a e ngaahi me'a 'o e māmani. . . . Pikitai ki [ho'o] ngaahi fuakavá. . . . Hokohoko atu hono tauhi 'eku ngaahi fuakavá, pea te ke ma'u ha kalauni 'o e mā'oni'oni."20 'Okú ou fakamo'oni ki he ngaahi me'a ni 'i he huafa mā'oni'oni 'o hotau Fakamo'ui ko Sisū Kalaisi, 'ēmeni. ■

MA'U'ANGA FAKAMATALÁ

1. Vakai "Kaveinga 'a e Kau Finemui," *Fakalalaka Fakatāutabá* (tohitufa 2009), 3.
2. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 87:8.
3. Vakai, 2 Nifai 25:26.
4. Hilamani 5:12.
5. "Fai Atu 'a e Ngāu'é" *Ngaahi Himi*, fika. 158.
6. Sosiua 1:9.
7. Sosiua 3:5; vakai ki he Fakahinohino ki he Fofofolá, "Santification" scriptures.lds.org.
8. 'Alamā 13:3.
9. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 138:53–54.
10. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 115:5.
11. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 25:2, 10, 13.
12. Vakai Vaughn J. Featherstone, "The King's Son," *New Era*, Nov. 1975, 35.
13. Ezra Taft Benson, "To the Young Women of the Church," *Ensign*, Nov 1986, 81.
14. ['Okú 'ikai ke ma'u e tokotaha na'a ne fa'ú]; vakai Elaine S. Dalton, "'Okú Hā Ia 'i Homou Fofongá," *Liabona*, Mē 2006, 109.
15. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 121:45–46.
16. Parley P. Pratt, *Key to the Science of Theology*, 10th ed. (1965), 101; tanaki atu e fakamamafá.
17. 'Alamā 5:14.
18. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 84:38.
19. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 25:3
20. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 25:2, 10, 13, 15.

Fakamatala Fakavitiō: 'Okú 'i ai Ha'aku Taumu'a

Ko e fakamatala 'eni 'o ha vitiō ne bulu'i lolotonga e fakataba labi 'a e Kau Finemui 'a ia ne fai 'i he 'aho 27 'o Mā'asi 2010.

Palesiteni Thomas S. Monson:
"S'oku tuofāfine kei talavou, neongo kuo 'i ai ma'u pē ha ngaahi faingata'a 'i he māmani, ka 'oku makehe ange 'a e ngaahi faingata'a 'oku mou fehangahangai mo ia he taimi ní."¹

Elaine S. Dalton, Palesiteni Lahi 'o e Kau Finemui: "Kuo pau ke ke tauhi mo'oni ki ho 'ulungāanga faka-'Otuá pea fokotu'u ha ngaahi sipinga 'o e fakakauka'u mo e 'ulungāangá 'a ia 'oku makatu'unga 'i ha ngaahi tu'unga angama'a 'oku mā'olungá, kae lava ke te kei

angama'a mo anga-mā'oni'oni."²

Palesiteni Henry B. Eyring, Tokoni 'Uluaki 'i he Kau Palesitenisi 'Uluaki:
" 'Okú ou lotua 'aki hoku lotó kotoa 'e tupulaki 'a ho'omou tui ko e 'ofefine koe 'o ha 'Otua 'ofa."³

Mary N. Cook, tokoni 'uluaki 'i he kau palesitenisi lahi 'o e Kau Finemui:
"S'i kau finemui 'ofeina, kuo mou 'osi fai ha ngaahi fili 'oku lelei. Ka kuo pau ke mou fokotu'u ha ngaahi sipinga 'o e angama'a ke mou nofo ai 'i he hala ko 'eni pea 'i he kotoa ho'omou mo'ui."⁴

